

Groenewold

Adviesbureau voor
Milieu & Natuur

**Natuurtoets herontwikkeling
locatie De Leemkuul te Ermelo**

Opdrachtgever	Gemeente Ermelo Postbus 500 3850 AM Ermelo
Contactpersoon	Klaas Braamskamp k.braamskamp@ermelo.nl

Uitvoering	Groenewold Adviesbureau voor Milieu & Natuur	
	Dossiernummer	2015013
	Versie	Sept.15-v1
	Behandeld door	Lex Groenewold
	Datum	11 september 2015 CONCEPT

Inhoudsopgave

1	Aanleiding en doel	3
2	Beschrijving situatie	3
2.1	Omschrijving gebied	3
2.2	Relevante wetgeving	3
3	Aanpak Natuurtoets	4
3.1	Gewenste ontwikkeling	4
3.2	Bronnenonderzoek	4
3.3	Locatiebezoeken	4
4	Effecten plan/activiteiten op Flora en Fauna	5
4.1	Vaatplanten	5
4.2	Amfibieën, reptielen, vlinders en libellen	5
4.3	Zoogdieren	5
4.3.1	Regelgeving vleermuizen.....	5
4.3.2	Vleermuisprotocol.....	7
4.3.3	Onderzoek.....	7
4.3.4	Maatregelen behoud gunstige staat van instandhouding	8
4.4	Tijdige maatregelen vooraf	9
4.5	Maatregelen vlak voor/tijdens de sloop.....	9
4.5.1	Maatregelen nieuwbouw.....	10
4.5.2	Alternatievenafweging en belang van de ingreep.....	11
4.6	Vogels	11
4.6.1	Vogels algemeen.....	11
4.7	Overige soorten	12
5	Gebiedsbescherming.....	12
5.1	Natuurbeschermingswet 1998	12
5.2	Natura 2000.....	12
5.3	EHS / GNN	12
6	Conclusies en aanbevelingen	13
6.1	Algemeen	13
6.2	Flora- en Faunawet.....	13
6.3	Natuurbeschermingswet en GNN	13
6.4	Voorbehoud en zorgplicht.....	13
7	Advies.....	15
8	Literatuur:	16
	Bijlagen:.....	16

Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Samenvatting natuurwetgeving
3. Voorbeeld voorzieningen

1 Aanleiding en doel

De gemeente heeft het voornemen de locatie van het wijkcentrum De Leemkuul aan de Eksterstraat 132-134 in Ermelo te herontwikkelen.

Ter onderbouwing hiervan is onder meer een natuurtoets nodig om de eventuele gevolgen voor de flora en fauna in beeld te brengen. Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur is gevraagd een quick-scan uit te voeren.

2 Beschrijving situatie

2.1 Omschrijving gebied

De planlocatie ligt in de bebouwde kom van Ermelo West. Het perceel bestaat uit een wijkgebouw met verharding en enig groen. Plan is om het bestaande gebouw te slopen en nieuwbouw te plegen. Hoe dat er uit komt te zien is bij het opstellen van deze rapportage nog niet bekend.

2.2 Relevante wetgeving

In verband met de Flora- en Faunawet en de geldende regelgeving op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is het noodzakelijk om vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen en andere activiteiten niet strijdig zijn met aanwezige beschermde plant- en diersoorten of een beschermde leefomgeving. In het voorliggende onderzoek worden de consequenties in beeld gebracht van de beoogde plannen en vindt toetsing plaats.

Als beschermde soorten aanwezig zijn, is er mogelijk een ontheffing nodig op grond van artikel 75 van de Flora- en faunawet (3e, 5e en 6e lid, onderdeel c). Voor ruimtelijke ingrepen zijn de soorten ingedeeld in drie categorieën van bescherming (zgn. Tabel 1, 2 en 3 soorten). Als er alleen soorten leven zoals aangegeven in Tabel 1 (algemene soorten) is er meestal geen ontheffing nodig. Als er soorten leven zoals vermeld in Tabel 3 (zwaar beschermd) of Tabel 2 (overige soorten) is mogelijk een ontheffing vereist. In ieder geval is dan nader onderzoek noodzakelijk en meestal ook het treffen van mitigerende of compenserende maatregelen.

Als door het treffen van maatregelen tijdens de werkzaamheden en na de realisatie van het project, wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet worden overtreden én de functionaliteit van beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen komt niet in het geding, is er geen ontheffing nodig. In sommige gevallen is het raadzaam vooraf een ontheffing aan te vragen bij de Rijksdienst voor ondernemend Nederland.

Als het plan invloed heeft op Natura 2000 gebied moet dit inzichtelijk worden gemaakt en is mogelijk een vergunning noodzakelijk.

Een samenvatting van de natuurwetgeving is weergegeven in Bijlage 3.

3 Aanpak Natuurtoets

De voorliggende quickscan is gebaseerd op een aantal locatiebezoeken, beschikbare gebiedskennis, verspreidingsgegevens en bekende ecologische principes. Hieruit moet blijken of en zo ja welke beschermde soorten in het plangebied voorkomen of kunnen voorkomen (Flora- en Faunawet - hoofdstuk 4). Verder is gekeken of de voorgenomen activiteiten invloed hebben op beschermde gebieden (Natuurbeschermingswet en GNN - hoofdstuk 5).

Als er effecten mogelijk zijn zal kort worden ingegaan op mogelijke mitigerende (verzachtende of inpassings-) en compenserende maatregelen. Ook op basis van de algemene zorgplicht kan het nodig zijn maatregelen te treffen.

3.1 Gewenste ontwikkeling

Het plan omvat het slopen van het bestaande pand en realisatie van nieuwbouw, mogelijk woon-zorg gerelateerde functies. Deze activiteiten vallen onder de definitie van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling op basis van de Flora- en Faunawet (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, art. 2.3.j)

De effecten op beschermde soorten zijn beoordeeld op basis van de diverse uit te voeren activiteiten. Uitgangspunten hiervoor zijn:

- het slopen van het pand
- realisatie van nieuwbouw

3.2 Bronnenonderzoek

Het plangebied ligt in kilometerhok x:169/y:478. Op basis van de beschikbare gegevens is te concluderen dat het in deze situatie vooral gaat, om onderzoek naar de soortgroepen vogels en vleermuizen. Hierop is het onderzoek dan ook met name gericht.

Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen is verder gebruik gemaakt van openbaar toegankelijke en betrouwbare bronnen, zoals verspreidingsatlassen, rapporten, recente artikelen en internetsites (zie literatuurlijst).

3.3 Locatiebezoeken

Tijdens een aantal locatiebezoeken in 2015 is het gebied en de directe omgeving opgenomen. De meeste bezoeken waren gericht op mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen. Samen met beschikbare literatuurgegevens is een inschatting gemaakt van de geschiktheid van het plangebied voor mogelijk hier voorkomende beschermde soorten.

De resultaten zijn weergegeven in de hoofdstukken per soortgroep.

4 Effecten plan/activiteiten op Flora en Fauna

Dit hoofdstuk gaat in op de vraag of er beschermde soorten voorkomen in of om het plangebied. Hierbij zijn de meest voorkomende soortgroepen apart benoemd.

4.1 Vaatplanten

Het plangebied bestaat een gebouw uit de jaren 70 met diverse dakvlakken en enig groen er om heen. Er zijn verder geen beschermde soorten aangetroffen of te verwachten.

Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch een vrijstelling van verbodsartikel 8 van de Flora- en faunawet voor laag beschermde soorten. Het aanvragen van een ontheffing is voor flora niet nodig.

4.2 Amfibieën, reptielen, vlinders en libellen

Tijdens de veldbezoeken zijn geen amfibieën of reptielen aangetroffen. Gezien de afwezigheid van geschikt voortplantingswater en geschikt biotoop in de directe omgeving zijn deze soorten ook niet te verwachten. Ook zijn tijdens het veldbezoek geen vlinders en libellen aangetroffen. Het biotoop geeft verder geen aanleiding te veronderstellen dat beschermde soorten in het plangebied zullen voorkomen.

De voorgenomen ingreep heeft geen negatieve effecten effect hebben voor deze soortgroepen, noch op aantasting van het leefgebied. Een ontheffing op basis van de Flora- en Faunawet hoeft voor amfibieën, reptielen, vlinders en libellen niet te worden aangevraagd.

4.3 Zoogdieren

Volgens de gegevens van de NDFF komen in de ruimere omgeving van het plangebied diverse soorten vleermuizen voor. Dat zijn Gewone en Ruige dwergvleermuis, Rosse vleermuis en Laatvlieger. Deze soorten vallen onder Tabel 3 (zwaar beschermde soorten) van Flora- en faunawet en Bijlage IV van de Habitatrictlijn. De Flora- en faunawet beschermt zowel de zomer- als winterkolonies tegen verstoring en vernietiging. Ook belangrijke foerageerroutes zijn beschermd.

Het gaat om een wat ouder gebouw met diverse open stootvoegen en gevelbekleding welke in potentie geschikt is als verblijfplaats voor vleermuizen. Uit een rapport van bureau Ecogroen (Heinen, M.A., 2012) bleek een paarplaats aanwezig van de ruige dwergvleermuis.

In overleg met de gemeente is daarom door het seizoen een aantal bezoeken gebracht om te onderzoeken of er op dit moment nog verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig zijn.

4.3.1 Regelgeving vleermuizen

De gewone dwergvleermuis en ook de andere soorten vleermuizen zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet. Vleermuizen zijn ook op basis van Europese regelgeving strikt beschermd (Habitatrictlijn Bijlage IV). Op basis van de Flora- en Faunawet is het verboden Gewone dwergvleermuizen:

- te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9)
- opzettelijk te verontrusten (artikel 10)

- voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11)
- te vervoeren of onder zich te hebben (artikel 13).

Vaste rust- en verblijfplaatsen zijn plaatsen waar zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden. Belangrijke migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder.

Als door de voorgenomen sloop van de gebouwen verblijfplaatsen verloren gaan is het verplicht mitigerende en/of compenserende maatregelen te treffen. Deze moeten voorkomen dat de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen achteruit gaan of verdwijnen. Het gaat dan bijv. om het tijdig aanbieden van alternatieve verblijfslocaties. Verder werken buiten de kwetsbare perioden om daardoor slachtoffers en verstoring van dieren te voorkomen. Dergelijke maatregelen hebben tot doel overtredingen van verbodsbepalingen artikel 9, 10 en 11 van de Flora- en faunawet zoveel mogelijk te voorkomen.

Wettelijk belang

De strikte bescherming van vleermuizen werkt ook door in de ontheffingen en de bijbehorende voorschriften. Een ontheffing is alleen mogelijk onder voorwaarde dat er geen alternatief bestaat voor de activiteit. Als uit de alternatievenafweging blijkt dat de effecten gemitigeerd kunnen worden, dan zal de betreffende mitigatie uitgevoerd moeten worden. Tot voor kort behoefde bij het tijden en volledig mitigeren/compenseren van negatieve effecten geen ontheffing te worden aangevraagd of werd een 'positieve weigering' verleend. Door een recente uitspraak van de Raad van State is voor habitatrichtlijnsoorten ingeval van vernieling van de verblijfplaats (art.12 Hrl.) altijd een ontheffing nodig. Omdat deze soorten in de nationale wetgeving zijn geïntegreerd mogen in sommige gevallen ook de nationale belangen worden gehanteerd. In dit geval belang art. 75.j van het Beluif vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, te weten uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Daarnaast dient veelal ook een geldend belang uit de Habitatrichtlijn te zijn opgenomen. In deze situatie is het belang: 'Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.'

Ecologie Gewone dwergvleermuis

De kwetsbare perioden zijn afhankelijk van de aanwezigheid van functie in of bij het object:

- winterrust: 1 november tot 1 april
- kraamtijd: 15 mei tot en met 15 juli
- paartijd: 15 augustus tot en met 15 oktober
- gebruik vliegroutes: 1 april tot 1 november
- gebruik foerageergebied: 1 april tot 1 november

De genoemde periodes zijn mede afhankelijk van het weer en de buitentemperatuur. Bij koud weer in het voorjaar kan de winterslaap bijv. langer duren. Afhankelijk daarvan kunnen de periodes korter of langer zijn.

Vanwege de verschillende functies is pas na een seizoen goed te zeggen of een gebouw van belang is voor vleermuizen en welke functies er zijn. Gewone dwergvleermuizen hebben daarbij een netwerk aan verblijfplaatsen, welke variabel kunnen worden gebruikt.

4.3.2 Vleermuisprotocol

Het onderzoek is uitgevoerd conform het vleermuisprotocol 2013. De Gegevensautoriteit Natuur heeft dit in 2013 vastgesteld. Het protocol is de standaard voor onderzoek naar soorten, aantallen en gebiedsfuncties van vleermuizen. Het beschrijft het vooronderzoek dat nodig is om de kans op aanwezigheid van vleermuizen vast te stellen.

Het protocol voldoet aan de eisen die het bevoegd gezag stelt en biedt eenduidigheid over het begrip “gedegen onderzoek” uit de uitvoeringsregeling Flora- en faunawet. Het toepassen van het protocol geeft grote mate van zekerheid dat de Dienst Landelijk Gebied bij een ontheffingsaanvraag geen aanvullend inventarisatieonderzoek verlangt en dat een onderzoek stand houdt in een eventuele juridische procedure. In het bijzonder als de aanwezigheid van gebiedsfuncties voor vleermuizen volgens het protocol kan worden uitgesloten. Bij aantasting van hun leefgebied door bijvoorbeeld spouwmuurisolatie en sloop van gebouwen, zijn begeleidende maatregelen en een ontheffingsaanvraag voor de Flora- en faunawet nodig, waarvoor de gegevens uit een onderzoek volgens het protocol komen (*bron: zoogdiervereniging*).

4.3.3 Onderzoek

Het onderzoek is uitgevoerd met behulp van een batdetector, type Petterson D240x. Er is een aantal bezoeken gebracht aan het plangebied om het al dan niet gebruiken van de open stootvoegen en gevelbeplating te kunnen vaststellen. Bij vaststelling van het gebruik kan aanvullend onderzoek naar de functie worden uitgevoerd.

Het gebied is op de volgende dagen bezocht:

Datum	Tijd	Weer	Gericht op
15 april	20:15 - 21:30	N – 4 m/s - 15°C – 2/8	Zomerverblijf, kraamplaats
22 april	21:30 - 22:30	NO – 3 m/s - 8°C – 3/8	Zomerverblijf, kraamplaats
6 mei	21:00 - 22:30	ZW – 8 m/s - 12°C – 3/8	Zomerverblijf, kraamplaats
11 mei	21:00 – 22:00	Z – 2 m/s - 13°C – 7/8	Zomerverblijf, kraamplaats
3 juni	21:45 – 23:00	Var – 1 m/s - 7°C – 0/8	Zomerverblijf, kraamplaats
25 juni	4:00 – 5:30	ZW – 1 m/s - 12°C – 5/8	Zomerverblijf, kraamplaats
28 augustus	5:30 – 6:45	ZW – 3 m/s - 13°C – 7/8	Paarplaats
11 september	6:00 – 7:00	O – 2 m/s - 10°C – 0/8	Paarplaats

Een overzicht van de gebouwen staat in onderstaande Tabel 1.

Tabel 1: Waarnemingen vleermuizen rond De Leemkuul april-september 2015

Datum	Waarnemingen	Aantal	Opmerkingen
15 april	gewone dwergvleermuis	5	Jagend in parkje
22 april	gewone dwergvleermuis	2	Jagend in parkje
	gewone dwergvleermuis	1	Noordzijde gebouw – mogelijke verblijfplaats
6 mei	gewone dwergvleermuis	1	Jagend in parkje
11 mei	Geen waarnemingen		Miezerig
3 juni	gewone dwergvleermuis	2	Jagend in parkje
	gewone dwergvleermuis	1	Oostzijde gebouw roepend mannetje – mogelijk verblijfplaats
25 juni	gewone dwergvleermuis	1	Zuidzijde gebouw jagend, roepend mannetje – mogelijk verblijfplaats
	rosse vleermuis	12	Overvliegend (route)
28 augustus	gewone dwergvleermuis	1	Jagend in parkje
	rosse vleermuis	3	Overvliegend (route)
11 september	gewone dwergvleermuis	5	Zwermend (niet gelijk) roepende mannetjes - verblijfplaats

Tijdens de bezoeken zijn geen uitvliegende dieren gezien. Een enkele keer (3 en 25 juni) was er een waarneming van een enkel exemplaar rond het gebouw, duidend op een mogelijke verblijfplaats. Waarneming van sociale geluiden duiden daar ook op.

De paartijd medio september is dan de beste tijd om verblijfplaatsen op te sporen omdat in de ochtend dan vaak het zwermen plaatsvindt. De dieren vliegen dan voor de verblijfplaats heen en weer. Op 11 september zijn zwermende dieren gezien en roepende mannetjes gehoord van de gewone dwergvleermuis. Het ging om een aantal dieren die na elkaar terugkwamen vliegen. Hiermee is vastgesteld dat er inderdaad een verblijfplaats aanwezig is van de gewone dwergvleermuis.

Uit de waarnemingen is af te leiden dat het gaat om een zomerverblijfplaats en een paarplaats.

Opvallend is verder dat de locatie op een vliegroute ligt van de rosse vleermuis. Komend uit het noordwesten konden de dieren worden gevolgd tot de spoorwegovergang Oude Telgterweg. De dieren vlogen verder richting Groevenbeek.

Door de sloop zullen verblijfplaatsen verdwijnen. Hiervoor zijn maatregelen noodzakelijk en zal een ontheffing moeten worden aangevraagd.

4.3.4 Maatregelen behoud gunstige staat van instandhouding

Het is de bedoeling het gebouw te slopen. Om te voorkomen dat hiermee de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis in het geding komt zijn maatregelen noodzakelijk. Het plan is ook om nieuwbouw te realiseren. Volgens de huidige inzichten zal dat binnen 2 jaar zijn, waarbij gedacht wordt aan één of meer gebouwen van maximaal 3 bouwlagen. Hierdoor zijn voor de tussenliggende tijd andere maatregelen en vervangende verblijfplaatsen nodig.

Door de sloop verdwijnen vaste rust- en verblijfplaatsen. Hiervoor is een ontheffing noodzakelijk. De procedure duurt ca. 16 weken. De maatregelen dienen in geval van

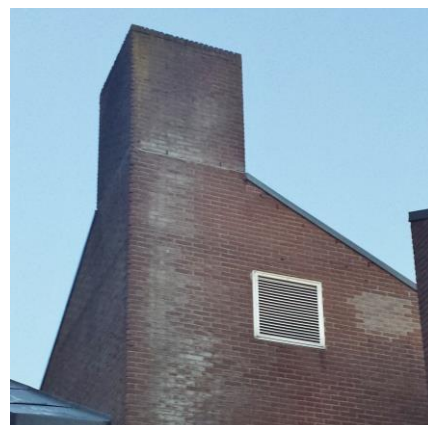
vleermuizen tijdig te worden getroffen. Tijdig is in het geval van winterverblijfplaatsen minimaal 3 maanden en liever een jaar van te voren.

Door de sloop verdwijnen de volgende verblijfplaatsen:

- 1 zomerverblijfplaats
- 1 paarplaats

In totaal gaat het dan om de schoorsteen met open stootvoegen, rooster waarin verblijfplaatsen zijn vastgesteld.

Bij de onderstaande maatregelen is gebruik gemaakt van de Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis, welke indeling ook grotendeels is gevolgd.

Hoeveel en welke maatregelen nodig zijn om de functionaliteit te behouden hangt af van het gebruik van de gebouwen en de aantallen vleermuizen. Hierbij onderscheidt men drie fasen:

- Tijdige maatregelen vooraf om een tijdelijke voorziening te bieden tijdens de werkzaamheden
- Maatregelen tijdens het slopen
- Maatregelen welke na het slopen moeten zijn gerealiseerd als vervangende voorziening

4.4 Tijdige maatregelen vooraf

Door de werkzaamheden verdwijnen een zomerverblijfplaats en een paarplaats.

Ter vervanging hiervan moeten in de omgeving 4 kasten worden geplaatst, aan geschikt gebouwen of bomen. De kasten ophangen buiten de invloedssfeer van de beoogde werkzaamheden, op minimaal 3m hoogte, met vrije invliegruimte en zonder storende verlichting.

De kasten zo mogelijk voor november ophangen zodat de dieren nog gelegenheid hebben hieraan te wennen.

Met deze maatregelen is de gunstige staat van instandhouding van de gewone dwergvleermuis in het plangebied niet in het geding.

4.5 Maatregelen vlak voor/tijdens de sloop

Het lijkt niet waarschijnlijk dat er winterverblijfplaatsen aanwezig zijn. Sloop van het gebouw kan dan het beste plaats vinden in de periode tussen november en maart. Om te voorkomen dat de verblijfplaatsen in het voorjaar weer in gebruik worden genomen zijn de volgende mitigerende maatregelen voorgesteld:

- Tijdig voorafgaand aan de feitelijke sloopwerkzaamheden (ca. 1 week) moet het gebouw ongeschikt worden gemaakt voor vleermuizen.
- De periode waarin het ongeschikt maken kan plaatsvinden ligt tussen 15 maart en 30 april of tussen 15 september en 15 november. De buitentemperatuur moet een aantal nachten niet lager zijn dan 5 °C en er mag geen regen en harde wind zijn. Vanwege de weersomstandigheden kunnen de genoemde data korter of langer duren.
- Wanneer tijdens de werkzaamheden toch gewone dwergvleermuizen worden aangetroffen moeten de werkzaamheden direct stilgelegd worden en moet een deskundige op het gebied van gewone dwergvleermuizen worden ingeschakeld.

- Het ongeschikt maken als winterverblijf gebeurt in de regel door het creëren van tocht. Dit kan door gaten te maken in de spouwmuur, en bijv. daklijsten te verwijderen (strip-methode).
- Eerst moet zo goed als mogelijk worden voorkomen dat er nog dieren aanwezig zijn. Dit kan door te werken met zgn. 'exclusion flaps'. Dat zijn plastic flappen die voor de invliegopeningen worden aangebracht. De vleermuizen kunnen dan wel naar buiten, maar niet meer naar binnen. Ze zullen dan een andere schuilplaats gaan zoeken. Daarom is het ook belangrijk alternatieven aan te bieden (zie 4.1) en dit alleen bij relatief warm en droog weer te doen. Een optie is aanvullend de invliegopeningen sterk te verlichten.
- Bij uitvoering na de winter (voordat zich kraamgroepen verzamelen) worden eerst de flappen aangebracht. Dan vindt een check plaats op invliegende exemplaren (batdetector). Eventuele andere invliegopeningen worden dan ook afgedekt met een flap.
- Als er geen invliegende dieren meer worden waargenomen kan worden begonnen met het aanbrengen van tochtgaten.
- Goede ervaring is gedaan met het verwijderen van de stenen op de hoeken over de verdiepingshoogte zodat over de gehele breedte tocht kan ontstaan. Bij voorkeur nog enkele gaten maken halverwege de muur op onregelmatige plaatsen, rondom het gebouw.
- Houten betimmering handmatig verwijderen, metalen vensterbanken verwijderen of ombuigen, verwijderen pannen en dakranden.
- Bij het onverhoopt toch nog aantreffen van een vleermuis het werk stilleggen en een nacht wachten. Afhankelijk van de toestand van de dieren beoordelen of ze zelf kunnen weggelopen of dat opvang nodig is (bijv. bij lage buitentemperatuur). Hierover is dan overleg nodig met de afd. Juridische zaken van het Ministerie van EL&I.
- Met deze maatregelen wordt voorkomen dat er overtredingen plaatsvinden van de natuur wetgeving.

Voorbeeld plastic flappen voor stootvoegen

4.5.1 Maatregelen nieuwbouw

- In de nieuwbouw zijn eenvoudig voorzieningen te realiseren voor vleermuizen
- Aanbevolen wordt gebruik te maken van in de spouw te metselen verblijfplaatsen. Dan zijn er geen problemen met eventuele spouwmuurisolatie.
- Bij voorkeur op zuidwest of noordwest georiënteerd op minimaal 2 m hoog, bij voorkeur hoger en met weinig of geen verlichting op de vrije invliegopening.
- Plaatsing van een hoekkast op de hoek van het gebouw geeft de dieren een keuzemogelijkheid voor wat betreft temperatuur.

4.5.2 Alternatievenafweging en belang van de ingreep

De Leemkuul dateert uit begin jaren 70 van de vorige eeuw en is sinds oprichting in gebruik geweest als wijkcentrum voor de wijk Ermelo-West. Wijkcentra namen in de wijkplanning een belangrijke positie in als fysieke elementen die voor sociale cohesie moesten zorgen. In een veranderende maatschappij heeft het college besloten de wijkfunctie in de huidige vorm te beëindigen. De opstallen hebben achterstallig onderhoud en zouden in geval van voortzetting van gebruik grondig gerenoveerd moeten worden.

Het college heeft een aantal uitgangspunten vastgesteld waaraan de nieuw te ontwikkelen functie moet voldoen. Zo moet het ruimte bieden aan creatieve ontwikkelingen vanuit de samenleving die bijdragen aan het hoge ambitieniveau ten aanzien van duurzaamheid. Bij het realiseren van woningbouw aansluiten op de richtinggevendende beleidskeuzes ten aanzien van nieuwbouw uit de Woonvisie Ermelo 2014, waarbij initiatieven in de goedkope sector en ten aanzien van ouderen een meerwaarde opleveren. Het moet ruimte bieden aan maatschappelijke functies die gericht zijn op de wijk West, die passend zijn in een rustige woonomgeving. Daarbij geldt de voorwaarde dat minimaal een ruimte gecreëerd moet worden met een ontmoetingsfunctie. Ruimte bieden aan kleinschalige beroeps- en bedrijfsactiviteiten, mits passend in een rustige woonomgeving en ondergeschikt aan de hoofdfunctie wonen of maatschappelijk. Daarbij het waarborgen van de kwaliteit van de openbare ruimte en streven naar behoud van waardevol groen.

Daarmee blijft de omgeving van het terrein (parkje) geschikt als foerageergebied voor vleermuizen. Door de voorgenomen werkwijze wordt verstoring zoveel mogelijk voorkomen en blijft de gunstige staat van instandhouding gewaarborgd. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

4.6 Vogels

Er is geen broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van waarnemingen tijdens de veldbezoeken, de terreingesteldheid, waarnemingen uit de directe omgeving, bekende verspreidingsgegevens en ervaring is een inschatting gemaakt over mogelijk aanwezige soorten in het gebied.

Tijdens de bezoeken zijn geen nesten van huismus of andere vogels in het gebouw gevonden.

De sloop van het gebouw zal geen negatief effect hebben op broedvogels.

Bij nieuwbouw verdient het overigens wel aanbeveling zo mogelijk rekening te houden met deze soortgroep, bijv. door vides of nestpannen aan te brengen (zie ook H7).

4.6.1 Vogels algemeen

In het algemeen kan worden gesteld dat ingrepen in het plangebied tijdens het broedseizoen (15 maart – 15 juli) sterke negatieve effecten hebben op de meeste vogelsoorten door vernietiging van broedplaatsen en verstoring van de reproductie. Wettelijk gezien is dat verboden (art. 11 FF). Er wordt geen ontheffing verleend voor het verstoren van (broed)vogels.

Werkzaamheden die broedbiotopen van vogels verstoren of beschadigen dienen te allen tijde te worden voorkomen. Dit is mogelijk door gefaseerd te werken en de uitvoering in elk geval op te starten buiten het broedseizoen van de aanwezige vogels. Is dat niet mogelijk

dan dient aantoonbaar te zijn onderzocht (deskundige) dat er geen verstoring van broedvogels zal plaatsvinden.

4.7 Overige soorten

Van de overige beschermde soorten en soortgroepen is te stellen dat deze in het plangebied niet voorkomen of zijn te verwachten. Ook zullen de geplande activiteiten geen effect hebben op deze soorten.

5 Gebiedsbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft in algemene zin de te verwachten effecten van realisatie van het bestemmingsplan op beschermde gebieden en doelsoorten. Het plangebied ligt midden in de bebouwde kom in de wijk Ermelo West.

5.1 Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbw) vormt de invulling van de gebiedsbescherming van de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en heeft als doel het beschermen en instandhouding van bijzondere gebieden in Nederland. De Nbw kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) en de beschermde natuurmonumenten.

Ook voor projecten of handelingen die buiten Natura-2000 gebied plaatsvinden, maar waarvan wel negatieve gevolgen zijn te verwachten in het gebied, zal een beoordeling moet plaatsvinden (externe werking). Hieruit moet blijken of er significant negatieve effecten zijn van de activiteit op de beschermde natuurwaarden. Hierbij valt de te denken aan bijv. ammoniakemissie van landbouwbedrijven.

5.2 Natura 2000

Natura 2000 omvat een samenhangend Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Alle Europese lidstaten dragen hieraan bij. Natura 2000 is gericht op het behoud van natuurgebieden en de ontwikkeling daarvan. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn vormen hiervoor de onderliggende basis. Alle Natura 2000-gebieden liggen binnen de Ecologische Hoofdstructuur.

Het plan ligt in de kom van Ermelo omgeven door andere bebouwing. Op basis van de ligging t.o.v. de Natura2000 gebieden en de aard van het plan zijn met zekerheid geen effecten van het plan te verwachten op de instandhoudingsdoelstellingen en habitattypen. Ook externe werking kan worden uitgesloten.

5.3 EHS / GNN

Naast toetsing op Natura2000 gebied vindt separaat een toetsing plaats op het Gelders Natuurnetwerk (GNN), de voormalige Ecologische hoofdstructuur. In deze situatie vallen Natura2000 gebied en EHS deels samen. Voor het GNN is door de provincie Gelderland een aantal criteria opgesteld waaraan wordt getoetst of een plan invloed heeft op de wezenlijke waarden en kenmerken.

Op basis van de ligging van het plangebied ten opzichte van de begrenzing het GNN mag aangenomen worden dat er geen effecten zijn te verwachten op de wezenlijke waarden en kenmerken van het EHS-gebied Veluwe. Specifieke maatregelen of aanvullend onderzoek worden niet nodig geacht.

6 Conclusies en aanbevelingen

6.1 Algemeen

Verschillende soorten planten, dieren worden beschermd in de Flora- en faunawet. De Natuurbeschermingswet 1998 beoogt vooral gevoelige gebieden te beschermen. Ten behoeve hiervan zijn, op basis van de Vogel- en Habitatrictlijn, speciale beschermingsgebieden aangewezen. Een ruimtelijke ontwikkeling is alleen mogelijk als duidelijk is dat geen van de beschermde dieren wordt verontrust, dat de nesten, hollen of andere verblijfsplaatsen niet worden vernield, beschadigd of verstoord en dat planten niet worden verwijderd van hun groeiplaats. Ook mogen door een ruimtelijke ontwikkeling geen significante negatieve effecten plaatsvinden op beschermde gebieden.

Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur heeft in opdracht van de gemeente Ermelo een natuurtoets uitgevoerd voor de sloop van wijkgebouw De Leemkuul aan de Eksterstraat 132-134 te Ermelo en realisatie van nieuwbouw.

6.2 Flora- en Faunawet

Omdat uit een eerdere rapportage bleek dat in het gebouw mogelijk een paarplaats van vleermuizen aanwezig was is gedurende het seizoen een aantal bezoeken gebracht. Uit de resultaten blijkt in het gebouw De Leemkuul een zomerverblijfplaats, tevens paarplaats aanwezig van de gewone dwergvleermuis. Voor realisatie van het plan zijn mitigerende en compenserende maatregelen noodzakelijk. Er dient een ontheffing FF-wet ex. art. 75 van de Flora- en Faunawet voor de soorten uit Tabel 3. te worden aangevraagd.

Maatregelen bestaan uit het plaatsen van tijdelijke voorzieningen in de vorm van vleermuis-kasten. Hiervan moeten minimaal 4 in de omgeving worden opgehangen. In de nieuwbouw kunnen permanente voorzieningen worden aangebracht.

Verder zijn geen beschermde planten of dieren aangetroffen. Er geldt een vrijstelling voor de algemeen beschermde soorten (Tabel 1). Er vindt door realisatie van het plan/uitvoering van de activiteiten dan geen overtreding plaats van de verbodsbepalingen van art. 11 Flora- en Faunawet.

6.3 Natuurbeschermingswet en GNN

Op basis van de ligging en aard van de ruimtelijke ingrepen is de conclusie dat deze ingreep geen negatieve invloed heeft op de specifieke natuurwaarden van Natura2000 gebieden of de GNN.

Hiermee is een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig. Specifieke maatregelen of aanvullend onderzoek worden niet nodig geacht.

6.4 Voorbehoud en zorgplicht

De voorliggende natuurtoets is gebaseerd op inventarisatiegegevens van derden, literatuuronderzoek en een aantal verkennende terreinbezoeken. Om de risico's op verstoring van beschermde soorten (bijv. vogels) op het werkterrein te minimaliseren, wordt aanbevolen om voorafgaand aan de werkzaamheden het terrein te controleren op de aanwezigheid van beschermde soorten.

Voor alle beschermde soorten, dus ook voor de soorten die zijn vrijgesteld van de onthefingsplicht, geldt wel een zogenaamde 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en faunawet).

Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het voorkómen van verontrusting of verstoring in de kwetsbare perioden zoals de broed-/voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

De kwetsbare perioden kan per soortgroep verschillen. Als 'veilige' periode voor alle groepen geldt in het algemeen de periode van half augustus tot half november, de periode waarin de voortplantingstijd achter de rug is en dieren als vleermuizen, overige zoogdieren en amfibieën nog niet in winterslaap zijn. Indien een plangebied in die periode bouwrijp wordt gemaakt, geeft realisatie gedurende het winterseizoen en het daarop volgende voorjaar meestal geen problemen. Vaak is het voldoende om rekening te houden met de broedtijd (15 maart -15 juli).

Als bekend is dat werkzaamheden moeten worden uitgevoerd binnen de kwetsbare perioden van de soorten, is het zaak ervoor te zorgen dat het gebied tegen die tijd onge-schikt is als leefgebied voor die soorten. Zo kan bijvoorbeeld vegetatie gedurende het groeiseizoen kort gemaaid worden, of kunnen bomen buiten het broedseizoen worden gekapt, zodat er geen vogels gaan broeden. Hierbij geldt overigens wel de algemene zorgplicht.

Indien tijdens de uitvoering van de werkzaamheden beschermde soorten worden waargenomen dienen maatregelen te worden genomen om schade aan deze individuen zo veel mogelijk te voorkomen (bijvoorbeeld wegvangen en verplaatsen). Het is mogelijk dat hiervoor een ontheffing FF-wet nodig is.

7 Advies

- Het zo snel mogelijk plaatsen van minimaal 4 vleermuiskasten in de omgeving van De Leemkuul als mitigerende maatregel.
- Een ontheffing ex. art. 75 Flora- en Faunawet aanvragen bij de Rijksdienst voor ondernemend Nederland voor de sloop van het pand en de vernietiging van een zomer- tevens paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis.
- Uitvoering van de sloopwerkzaamheden bij voorkeur laten plaatsvinden in de periode tussen november en maart. Het gebouw voorafgaand aan de werkzaamheden ongeschikt maken als verblijfplaats voor vleermuizen. Hiervoor een ecologisch werkprotocol opstellen.
- Bij het ontwerp van de nieuwbouw ook verblijfplaatsen van vleermuizen realiseren.
- Bij uitvoering van de werkzaamheden altijd invulling geven aan de 'algemene zorgplicht' (art. 2 Flora- en Faunawet), wat inhoudt dat de initiatiefnemer passende maatregelen neemt om schade aan beschermde soorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken.
- Door het uitvoeren van bovenbedoelde maatregelen, wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. Een ontheffing is dan ook niet nodig.
- Er zijn geen negatieve gevolgen te verwachten op instandhoudingsdoelstellingen van Natura2000 gebied Veluwe of Veluwerandmeren. Hiermee is nader onderzoek of een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet niet nodig. Het plan ligt op zodanige afstand van het GNN dat effecten daarop zijn uit te sluiten.

8 Literatuur:

- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. Van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse Zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, 3de herziene druk.
- Emond, D., J. van Zundert & A.D.G. Koopman, 2008. Effecten op beschermde soorten en habitattypen Buitengebied Midden-West, Ermelo. Oriënterend onderzoek (voortoets) in het kader van de Natuurbeschermingswet. Rapport 08-026. Bureau Waardenburg, Culemborg.
- Heinen, M.A. (2012). Ecologisch onderzoek Eksterstraat, Ermelo; Inventarisatie en beoordeling van natuurwaarden in het kader van de natuurwet- en regelgeving. Rapport 12-244. EcoGroen Advies, Zwolle.
- Janssen, J.A.M. en Schaminée, J.H.J., 2008: Soorten van de habitatrictlijn
- Lange, R., P.Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 1994. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.) (1997). Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van EZ, Dienst Regelingen, dec. 2011, Soortenstandaard Gewone dwergvleermuis.
- Regiebureau Natura2000, Naslagwerk Natura 2000
- Vliegenthart, A. en Zollinger, R, 2012, Handleiding kleine faunavoorzieningen (Opdracht ProRail)
- Zoon, 2007. Natuurwaarden bestemmingsplan Midden-West (Ermelo) versie 2, aug.
- www.gegevensautoriteitnatuur.nl
- <http://geodata2.prv.gelderland.nl/>
- www.infomil.nl
- <http://mineleni.nederlandsesoorten.nl/>
- www.natura2000.nl
- www.Natuurloket.nl
- www.RAVON.nl
- www.rijksoverheid.nl
- www.soortenregister.nl
- <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000>
- <http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/veldgids/bijlage3.htm>
- <http://www.vleermuis.net>
- www.waarneming.nl (website met soortenwaarnemingen in Nederland)
- www.wetten.nl

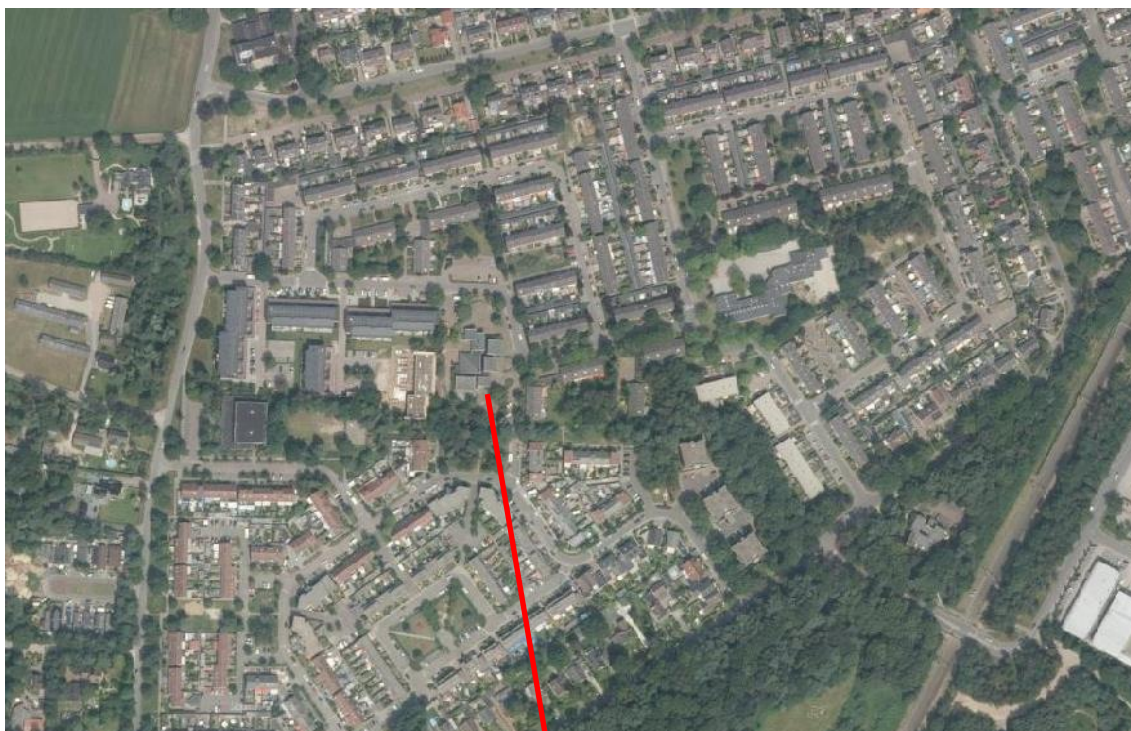
Bijlagen:

1. Overzicht situatie
2. Samenvatting natuurwetgeving
3. Voorbeeld voorzieningen

Bijlage 1 Overzicht situatie

Overzicht waarnemingen vleermuizen Leemkuul 2015

Bijlage 2

Samenvatting Natuurwetgeving

Samenvatting Natuurwetgeving

Inleiding

In deze bijlage geeft een korte samenvatting van de natuurwetgeving in relatie tot bestemmingsplannen en vergunningen. De bescherming van natuur in Nederland is vastgelegd in Europese en nationale wet- en regelgeving, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is geregeld in de Flora- en faunawet, de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998. Daarnaast wordt kort ingegaan op de Rode lijsten en de Ecologische Hoofdstructuur.

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ffwet) is bedoeld om wilde planten- en diersoorten te beschermen. In Nederland gaat het om ongeveer 500 van de 36.000 soorten die in Nederland voorkomen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Flora- en faunawet een aantal verbodsbepalingen. Om activiteiten uit te voeren zoals bijv. de bouw van woningen, sloop van gebouwen, aanleg van een fietspad of een bestemmingsplanwijziging moet een toetsing plaatsvinden op de gevolgen voor de Flora en Fauna. Het is mogelijk dat er eerst een ontheffing of vrijstelling nodig is voordat de activiteit kan worden uitgevoerd. Hieraan kunnen voorwaarden worden verbonden voor mitigatie (verzachting) of compensatie.

Het bevoegd gezag op basis van de Wet is afhankelijk van het onderwerp en is of de Minister van Economische zaken, Landbouw en Innovatie (Min. EL&I) of het college van Gedeputeerde Staten (GS). Verder is veel uitgewerkt in Algemene maatregelen van bestuur (AMvB's) en Ministeriële regelingen. Verder hebben de meeste provincies een verordening, waarin beschermingsmaatregelen zijn geregeld.

De bescherming wordt geregeld door de zorgplicht incl. aan te wijzen soorten (art. 2-6) en een aantal verboden (art. 8-13) gericht op het met rust laten van wilde planten en dieren. Daarnaast is er een aantal verboden voor o.a. het uitzetten van dieren en de jacht (art. 14-18).

Zorgplicht

De zorgplicht omvat zowel de planten en dieren zelf als hun directe leefomgeving. Voor de praktijk betekent dit dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten (art. 2b). Hierbij geldt het redelijkheidsprincipe. Maatregelen om negatieve gevolgen (zo veel mogelijk) te voorkomen, te beperken of ongedaan te maken zijn in principe ook verplicht.

De zorgplicht geldt in alle situaties, voor zowel beschermde als niet beschermde soorten en blijft ook gelden als er een ontheffing of vrijstelling is verleend.

Beschermde planten

Ruim honderd soorten inheemse planten zijn als beschermd aangewezen (AMvB). Het is verboden deze planten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te ontwortelen of op andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (art.8). Buiten de gebieden uit de Natuurbeschermingswet kan de provincie te beschermen leefgebieden aanwijzen (art. 19).

Beschermde dieren

Aangewezen beschermde diersoorten zijn alle van nature op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten vogels, alle van nature in Nederland voorkomende amfibieën, reptielen en zoogdieren met uitzondering van de bruine rat, de zwarte rat en de huismuis. Daarnaast vissen, schaal- en schelpdieren voor zover ze niet vallen onder de Visserijwet 1963.

Overige diersoorten zijn alleen beschermd indien zij bij AMvB of bij ministeriële regeling zijn aangewezen.

Voor de beschermde inheemse diersoorten geldt een verbod op:

1. het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daarop opsporen (art.9);
2. het opzettelijk verontrusten (art.10);
3. het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen, of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen (art.11);
4. het zoeken, rapen, uit het nest nemen, beschadigen of vernielen van eieren (art.12).

Hierop zijn diverse uitzonderingen mogelijk m.b.t. bijv. bejaagbare soorten (art. 32) en soorten die veel schade veroorzaken. Op landelijk niveau zijn dat bijv. Canadese gans, houtduif, konijn, kauw, vos, zwarte kraai. Op provinciaal niveau kan vrijstelling worden verleend voor bijv. brandgans, ekster, fazant, grauwe gans, haas, holenduif, huismus, kleine rietgans, knobbelzwaan, kolgans, meerkoet, rietgans, ringmus, roek, rotgans, smient, spreeuw, wilde eend en woelrat.

Databanken

Overigens is er veel informatie over soorten beschikbaar op internet. In de Soortendatabase staat informatie over soorten die in Nederland in het wild voorkomen en op welke manier ze worden beschermd (<http://mineleni.nederlandsesoorten.nl>). Het Soortenregister geeft inhoudelijke informatie over Nederlandse planten- en diersoorten. Bij elke soort staat een uitgebreide beschrijving van onder meer verspreiding, biotoop en levenswijze (<http://www.nederlandsesoorten.nl>). Tot slot geeft de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFP) informatie over waar Nederlandse planten- en diersoorten voorkomen. Deze is beschikbaar voor bedrijven en overheden (<http://www.gegevensautoriteitnatuur.nl>).

Vrijstellingen en ontheffingen

In art. 75 is aangegeven waarvoor vrijstellingen en ontheffingen mogelijk zijn. Art. 75b geeft de relatie met de Wabo en de omgevingsvergunning. In het Besluit en de Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet is aangegeven welk beschermingsregime voor de soorten geldt. Dit wordt ook wel aangegeven als Tabel 1, 2 en 3 soorten.

Tabel 1. Algemeen beschermde soorten

Voor de soorten in Tabel 1 geldt een algemene vrijstelling voor art. 8-12 van de Ffwet, als de activiteiten vallen onder ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik..

Bij de activiteiten bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de soorten in tabel 1 voor artikel 8 t/m 12 van de Ffwet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. Voor deze activiteiten hoeft geen ontheffing aangevraagd worden. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 1 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort' (zgn. lichte toets).

Voorbeeld definitie Bestendig beheer

Bestendig beheer betreft voortzetting van het (reguliere) onderhoud gericht op behoud van de bestaande situatie. De werkzaamheden worden al langer op deze manier uitgevoerd en hebben kennelijk niet verhinderd, of zelfs bijgedragen aan de vestiging van beschermde soorten. Daarbij komt dat de werkzaamheden geen nadelige effecten op de aanwezige beschermde soorten mogen hebben. Indien onderhoudsmaatregelen niet meer plaatsvinden c.q. op een andere wijze gaan plaatsvinden, verandert het leefgebied en kunnen aanwezige soorten verdwijnen.

Bron: Gedragscode Bestendig beheer gemeentelijke groenvoorzieningen

Tabel 2. De overige beschermde soorten

Voor de soorten in Tabel 2 geldt een algemene vrijstelling voor art. 8-12 van de Ffwet, als de activiteiten vallen onder ruimtelijke ontwikkelingen, bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Hetzelfde geldt voor alle vogelsoorten. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 2 een ontheffing nodig. Een ontheffingaanvraag voor deze soorten wordt getoetst aan het criterium 'doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort'. Dit is niet van toepassing op alle vogelsoorten (zie toelichting tabel 3).

Tabel 3. De strikt beschermde soorten

Voor de soorten in Tabel 3 geldt een vrijstelling als de activiteiten vallen onder bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van EL&I goedgekeurde gedragscode. Een gedragscode moet door een sector of ondernemer zelf opgesteld worden en ingediend voor goedkeuring. De soorten uit Tabel 3 omvat alle soorten uit Bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Deze vrijstelling is enigszins beperkt:

- voor de activiteiten bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw en bestendig gebruik geldt voor de soorten uit Tabel 3 geen vrijstelling voor artikel 10 van de Ffwet. Ook niet op basis van een gedragscode. Er is geen ontheffing mogelijk.
  - voor de activiteit ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling. Ook niet op basis van een gedragscode. Hiervoor is een ontheffing nodig.
  - Voor andere activiteiten dan hierboven genoemd is voor de soorten in tabel 3 een ontheffing nodig.
-

Een ontheffingaanvraag voor de soorten van Tabel 3 wordt getoetst aan drie criteria:

- 1) er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang¹
- 2) er is geen alternatief,
- 3) doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort.

Deze drie criteria vormen de zgn. uitgebreide toets. De drie criteria staan naast elkaar en niet na elkaar (aan alle drie moet voldaan zijn). De uitgebreide toets voor ontheffingverlening geldt ook voor alle vogelsoorten.

(zie voor de soortlijsten: <http://www.rijksoverheid.nl/bestanden/documenten-en-publicaties/rapporten/2005/06/16/overzicht-beschermde-soorten-planten-en-dieren/overzicht-beschermde-soorten-planten-en-dieren.pdf>).

Natuurbeschermingswet 1998

In de Natuurbeschermingswet 1998 (Nbwet) is de bescherming geregeld van de gebieden vallend onder de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn. Doel is de bescherming en instandhouding van bijzondere gebieden in Nederland. De Nbwet kent verschillende soorten beschermde gebieden. De belangrijkste zijn de Natura 2000-gebieden (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingsdoelstellingen staan verwoord. De Nbwet stelt dat alle projecten en handelingen die de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstoringseffect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, verboden zijn zonder vergunning (art. 19d). Het maakt daarbij niet uit of dit in of buiten het Natura-2000 gebied plaatsvindt, omdat in de Wet ook de 'externe werking' is geregeld. Dat wil zeggen dat voor projecten of handelingen die buiten Natura-2000 gebied plaatsvinden maar waarvan wel negatieve gevolgen zijn te verwachten in het gebied een beoordeling moet plaatsvinden. Hieruit moet blijken of er significante negatieve effecten zijn van de activiteit op de beschermde natuurwaarden. Hierbij valt de te denken aan bijv. ammoniakemissie van landbouwbedrijven.

Natura 2000

Natura 2000 omvat een samenhangend Europees netwerk van beschermde natuurgebieden. Alle Europese lidstaten dragen hieraan bij. Natura 2000 is gericht op het behoud van natuurgebieden en de ontwikkeling daarvan. De Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn vormen hiervoor de onderliggende basis. Bepaalde diersoorten en hun natuurlijke leefomgeving (habitat) moeten worden beschermd om de biodiversiteit te behouden. In Nederland zijn ruim 160 gebieden aangemeld als Natura 2000-gebied. Alle Natura 2000-gebieden liggen binnen de Ecologische Hoofdstructuur.

Een deel van de Natura 2000-gebieden is inmiddels definitief aangewezen. Het bijbehorende aanwijzingsbesluit geeft aan welke planten, dieren en habitats het betreft. Een praktische vertaling komt te staan in een beheerplan. Hierin staat onder andere beschreven welke maatregelen nodig zijn om de doelen te behalen.

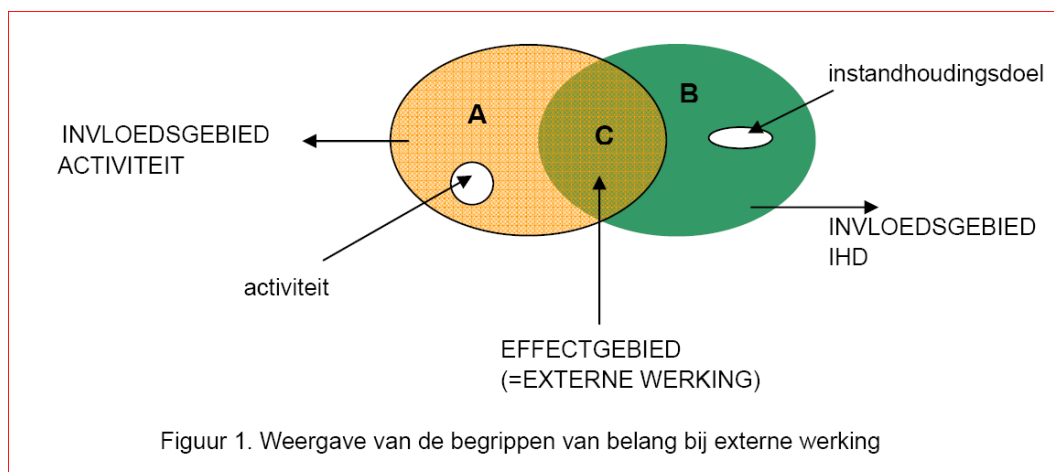
Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied. Ook activiteiten buiten het gebied kunnen de waarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt 'externe werking' genoemd. De wet bevat geen definitie van externe werking. Het wordt in het spraakgebruik gehanteerd om aan te geven dat ook projecten of andere handelingen buiten een Natura 2000-gebied kunnen leiden tot verslechtering van de natuurlijke kwaliteit van habitats van soorten, of significante verstoring veroorzaken van soorten waarvoor een Natura 2000-gebied is aangewezen.

Externe werking treedt op wanneer er, ongeacht de locatie, een effectgebied ontstaat als gevolg van het optreden van ruimtelijke overlap tussen een invloedsgebied van een instandhoudingsdoelstelling (IHD) en een invloedsgebied van een activiteit die plaatsvindt buiten een Natura 2000-gebied en waarvoor de IHD gevoelig is (Notitie Externe werking, Steunpunt Natura2000, mei 2010).

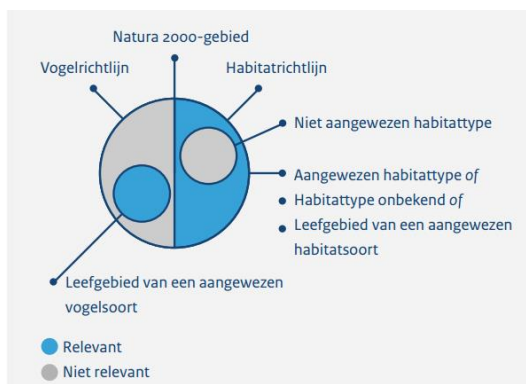
¹ onderzoek en onderwijs, repopulatie en herintroductie, bescherming van flora en fauna, veiligheid van het luchtverkeer, volksgezondheid of openbare veiligheid, dwingende redenen van openbaar belang, het voorkomen van ernstige schade aan vormen van eigendom, belangrijke overlast veroorzaakt door dieren, uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en bosbouw, bestendig gebruik, uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling

Stikstof in Natura 2000-gebieden

Een voorbeeld van externe werking is de depositie van stikstof. Door allerlei bronnen komt stikstof in het milieu terecht, afkomstig van de landbouw, verkeer, industrie en huishoudens. De grote hoeveelheid stikstof heeft effecten op de groei van planten. Dit gaat in de regel ten koste van kwetsbare planten en biodiversiteit, waardoor gevoelige gebieden (zoals vennen en heide) verruigen door de groei van bijv. grassen en soorten als braam.

De Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) is op 1 juli 2015 formeel van kracht geworden, waarmee het Rijk hoopt de hoeveelheid stikstof in de Natura2000 gebieden te kunnen verminderen. De PAS brengt daartoe alle bronnen in beeld. Met behulp van een rekentool (Aerius) is de stikstofbijdrage van een (nieuw) plan op beschermde habitats te berekenen. De basisgedachte is dat economische ontwikkelingen verantwoord mogelijk blijven (ontwikkelruimte), mits de totale hoeveelheid stikstof in het gebied omlaag gaat. Onder de oude wetgeving was veelal geen vergunning meer mogelijk (bijv. veehouderij), als er in een overbelaste situatie sprake was van toename van de stikstofdepositie in een Natura2000 gebied. Ook niet als het om een hele kleine toename ging. In de nieuwe situatie is per Natura2000 gebied ontwikkelruimte berekend. Dit is gebaseerd op de verwachte daling van de stikstofemissies in de komende jaren en aanvullende PAS-maatregelen in de landbouwsector. Voor de PAS is voor elk van de 117 Natura2000 gebieden een samenhangend pakket herstelmaatregelen opgesteld op basis van een vastgestelde herstelstrategie per habitatype (69). Uiteindelijk krijgen deze afspraken over stikstof een plaats in de per gebied op te stellen beheerplannen.

Uit: Gebiedssamenvatting Aerius - dec. 2014

Op basis van de uitkomsten van de Aerius-calculator is een project vergunningsvrij (<0.05 mol/ha/jr), melding plichtig (tussen 0.05 mol/ha/jr. en de grenswaarde) of is het aanvragen van een Nbwet vergunning noodzakelijk (> grenswaarde).

Bestemmingsplannen en Natura 2000

Het bestemmingsplan is zowel voor de ruimtelijke ordening als voor de natuurwetgeving een belangrijk instrument voor de bescherming van gebieden die vallen onder de EHS en Natura2000. Gemeenten moeten in hun bestemmingsplannen rekening houden met de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 gebieden. Als uit onderzoek blijkt dat de plannen significant negatieve effecten kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen, is een passende beoordeling noodzakelijk (zie ook Habitattoets).

Het is van belang in de bestemmingsplannen aandacht te hebben voor:

- aanwezigheid van beschermde soorten en gebieden
- adequaat bestemmen en begrenzen van beschermde gebieden
- opstellen van voorschriften m.b.t. toelaatbare handelingen
- goede toelichting bij het bestemmingsplan

Vergunningverlening en Natura 2000

Voor de Nbwet kan door het bevoegd gezag (meestal Gedeputeerde Staten, soms de minister van EL&I) vergunning worden verleend op grond van artikel 19d. Voor plannen (bijv. bestemmingsplannen, streekplannen, waterhuishoudingplannen) geldt dat goedkeuring van het bevoegd gezag op grond van artikel 19j nodig is. Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden. De vergunning of goedkeuring kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat het gebied niet wordt aangetast.

Op 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking getreden. De Wabo regelt de aanvragen van omgevingsvergunningen voor o.a. milieu, bouwen en ruimtelijke plannen. Ook de Nbwet haakt hierbij aan, in die zin dat een aanvraag Nbwet via de Wabo kan lopen. Dit is echter niet verplicht. Een aanvraag Nbwet kan dus afzonderlijk bij (meestal) de provincie worden ingediend. Voor de omgevingsvergunning is meestal de gemeente het bevoegd gezag. De Wabo bepaalt dat een aanvraag door één bevoegd gezag moet worden afgehandeld. De gemeente zal indien relevant bij de provincie moeten navragen of een verklaring van geen bedenkingen (vvgb) is te verlenen. Zonder deze vvgb mag de gemeente de vergunning niet verlenen. Aan een vvgb kan de provincie voorschriften verbinden welke de gemeente weer aan de omgevingsvergunning moet koppelen.

Bestaand gebruik

De Nb-wet 1998 definieert het bestaand gebruik als gebruik dat plaatsvond ten tijde van aanwijzing van het Vogel- en Habitatrichtlijngebied. In de praktijk (op basis van een brief van de minister van LNV aan de Tweede Kamer, september 2007) wordt het ijkmoment 1 oktober 2005 gehanteerd. Het betreft dan iedere handeling die voor 1 oktober 2005 werd verricht en sedertdien niet of niet in betekenende mate is gewijzigd. Bij bestaand gebruik gaat het om feitelijk gebruik. Dit is in lijn met de Habitatrichtlijn waar het steeds gaat om feitelijkheden. Het is niet relevant of voor het bestaande gebruik al een vergunning op grond van een andere wet was verleend of niet. Het is evenmin relevant of er een vergunning is verleend die meer toestaat dan het feitelijke gebruik.

Habitattoets

In de 'oriëntatiefase' of voortoets wordt onderzocht of een plan, project of handeling (kortweg: 'activiteit'), gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, kan worden toegelaten en zo ja onder welke voorwaarden. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten'). De voortoets is niet verplicht, maar kan wel inzicht geven of er een vergunning nodig is. Dit ter beoordeling aan het bevoegd gezag. Als de effecten klein zijn, volgt een verslechterings- en verstoringstoets'. Bij mogelijke significante effecten volgt een 'passende beoordeling'.

In de verslechterings- en verstoringstoets worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden worden verbonden (mitigatie en compensatie). Is dat onvoldoende effectief dan kan de vergunning worden geweigerd.

Als een activiteit mogelijk significante gevolgen heeft is een passende beoordeling nodig. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdende met cumulatieve effecten.

Als uit de passende beoordeling blijkt dat er slechts beperkte effecten zijn, dan dient vergunning te worden aangevraagd. Deze wordt verleend indien de effecten aanvaardbaar worden geacht. Als er significante effecten zijn, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven.
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard.
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Het bevoegd gezag moet beoordelen of de resultaten van de ADC toets leiden tot een vergunning of een weigering.

Heeft de aanvraag betrekking op een prioritaire soort of habitat, dan is er eerst advies nodig van de minister van EL&I aan de Europese Commissie. Ook is er slechts een beperkt aantal redenen van groot openbaar belang. In een aantal situaties kan dat leiden tot enige spanning tussen nationale en Europese regelgeving. Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is in grote lijnen vergelijkbaar.

Zorgplicht

Net als bij de FF-wet geldt ook in de Nbwet een algemene zorgplicht (Artikel 19I). Deze zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten, nadelige gevolgen voor het gebied kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijke handelingen achterwege te laten. Is dat niet mogelijk dan moeten alle maatregelen worden genomen die redelijkerwijs van hem kunnen worden geveerd teneinde die gevolgen te voorkomen. Het gaat dan om de instandhoudingsdoelstelling (Natura 2000-gebied) of de wezenlijke kenmerken van een gebied (Beschermd Natuurmonument).

Rode lijsten

Rode lijsten geven een overzicht van diersoorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. De mate van bedreiging is verdeeld over 8 categorieën, lopend van uitgestorven op wereldschaal, (in het wild) verdwenen uit Nederland, ernstig bedreigd, tot bedreigd, kwetsbaar of gevoelig. Plaatsing op een van de lijsten betekent niet automatisch dat de diersoort is beschermd. Daarvoor is opname in de Flora- en faunawet nodig. Rode lijsten hebben een belangrijke signaleringsfunctie, ze geven aan hoe goed of slecht het met een diersoort gaat. In de Soortendatabase is terug te vinden of een diersoort op één van de rode lijsten staat.

Momenteel zijn er Rode lijsten voor paddenstoelen, bijen, dagvlinders, haften, kokerjuffers, korstmossen, land- en zoetwaterweekdieren, amfibieën, reptielen, mossen, zoogdieren, platwormen, sprinkhanen en krekels, steenvliegen, vaatplanten, vissen vogels en libellen. In totaal staan er momenteel ruim 3300 soorten op de Rode lijsten.

Voor deze soorten geldt dat verslechtering van het leefgebied al snel tot negatieve effecten voor de betreffende soort zal leiden. Een aantal van deze soorten is niet specifiek beschermd in de wetgeving, behoudens de algemene zorgplicht welke altijd geldt. Aparte maatregelen om deze soorten te helpen zullen dan in de regel ook niet of nauwelijks worden getroffen.

Natuurnetwerk Nederland/ Ecologische Hoofdstructuur

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden, verbonden door robuuste verbindingsozones. Het kabinet-Rutte-Asscher wil de EHS (inclusief verbindingsozones) uitvoeren, maar daar meer tijd voor nemen. Doel is behoud en versterking van de biodiversiteit, door uitwisseling van planten en dieren tussen gebieden mogelijk te maken.

De begrenzing van het NNN is een provinciale taak. Het NNN / de EHS is uitgewerkt in provinciale streekplannen, omgevingsvisie en omgevingsverordeningen. Ruimtelijke plannen van gemeenten moeten hieraan worden getoetst. De EHS is de afgelopen jaren in gebiedsplannen nader begrensd (vaak op perceelniveau), waarbij per begrensd eenheid natuurdoeltypen zijn aangewezen.

De EHS bestaat uit bestaande natuurgebieden zoals de Veluwe en de 20 Nationale parken, gebieden met nieuwe natuur van nationaal of internationaal belang, landbouwgebieden met agrarisch natuurbeheer en de meeste grote wateren (Noordzee, Waddenzee, meren, rivieren en de kuststrook). De provincies zijn vanaf 2014 verantwoordelijk voor het NNN. Er is afgesproken dat in 2027 een 80.000 ha als natuur is ingericht.

Het ruimtelijke beleid voor de EHS is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. In of in de nabijheid van beschermde natuurgebieden geldt het 'nee, tenzij'-regime. Nieuwe plannen, projecten of handelingen zijn niet toegestaan als zij de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten. Indien een voorgenomen ingreep de 'nee, tenzij'-afweging met positief gevolg doorloopt kan de ingreep plaatsvinden, mits de eventuele nadelige gevolgen worden gemitigeerd en resterende schade wordt gecompenseerd. Indien een voorgenomen ingreep niet voldoet aan de voorwaarden uit het 'nee, tenzij'-regime dan kan de ingreep niet plaatsvinden.

Bronnen:

- www.wetten.nl
  - www.rijksoverheid.nl
  - www.natuurbeheer.nl
  - www.natura2000.nl
  - www.infomil.nl
  - <http://mineleni.nederlandsesoorten.nl/>
-

Bijlage 3 Voorbeeld voorzieningen

Voorbeelden verblijfplaatsen (bron: soortenstandaard dwergvleermuis)

Voor tijdelijke vervanging van verblijfplaatsen:

De volgende kasten worden op grond van hun succesverwachting aanbevolen: inbouwkasten van houtbeton van Schwegler, Waveka, Naturschutzbedarf Strobel, Hasselfeldt-Naturschutz of vergelijkbare typen voor zomer-, paar-, of winterverblijven.

Het materiaal waarvan de tijdelijke voorziening is gemaakt moet voldoende duurzaam zijn.

- Model A: kleine kast (70 centimeter hoog, 50 centimeter breed)
- Model B: middelgrote kast (70 centimeter hoog, 50 centimeter breed, 2 - 3 lagen)
- Model C: Grote kraamkamerkasten met hoge bufferwaarde (80 centimeter hoog, 70 centimeter breed, 3-4 lagen).

De ruimte moet beschikken over ruw materiaal waaraan vleermuizen zich kunnen vastgrijpen of heeft spleten/kieren waar in weggekropen kan worden en beschikt over een invliegopening zonder verlichting en vrij van obstakels. Daarnaast is het van belang dat geen irriterende of sterk geurende stoffen aanwezig zijn.

Vleermuizenkraamkast van Vivara
Afmetingen: 51 x 16,5 x 78 cm

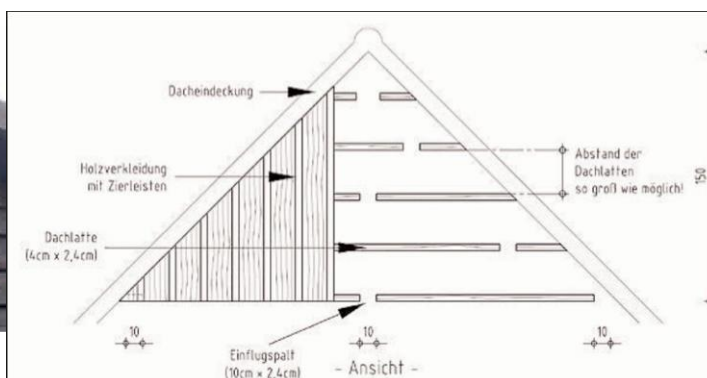
Kraamkoloniekasten (model C):

Grote kraamkoloniekasten (hoogte 80 centimeter, breedte 70 centimeter en 3 tot 4 lagen) met een hoge bufferwaarde kunnen door grote aantallen gewone dwergvleermuizen in gebruik worden genomen wanneer de nieuwe kast naast de oude verblijfplaats wordt geplaatst. Alleen voor tijdelijke mitigatie is de werking voldoende bewezen. Deze kasten vragen jaarlijks onderhoud.

Verblijfplaatsen realiseren achter gevelbetimmering

Verblijfplaatsen kunnen ook worden gerealiseerd door het aanbrengen van gevelbetimmering of een plaat tegen de gevel zodat een ruimte van enkele vierkante meters wordt gecreëerd. Zowel de buitenmuur als de binnenzijde van de plaat of planken moeten ruw zijn. Als het een gladde buitenmuur betreft moet eerst een ruwe achterwand bevestigd worden. Met latjes kan/kunnen plaat/planken zodanig worden bevestigd, dat aan de onderzijde een ruimte ontstaat van ongeveer 3 centimeter en aan de bovenzijde 1,5 centimeter. Het materiaal moet eveneens op voldoende hoogte (minimaal 3 meter) worden aangebracht.

Voorbeeld van gevelbetimmering welke geschikt is als verblijfplaats voor gewone dwergvleermuizen (bron www.vleermuizenindestad.nl).

Verblijfplaatsen realiseren achter boeiboorden of sierlijsten

Ook achter boeiboorden of sierlijsten kunnen gewone dwergvleermuizen verblijfplaatsen hebben. De hierboven omschreven criteria zijn hiervoor eveneens van belang. Het heeft een grote meerwaarde wanneer de ruimte achter de boeiboorden van verschillende gevels met elkaar in verbinding staan, zodat vleermuizen overdag, afhankelijk van de temperatuur, van locatie kunnen wisselen.

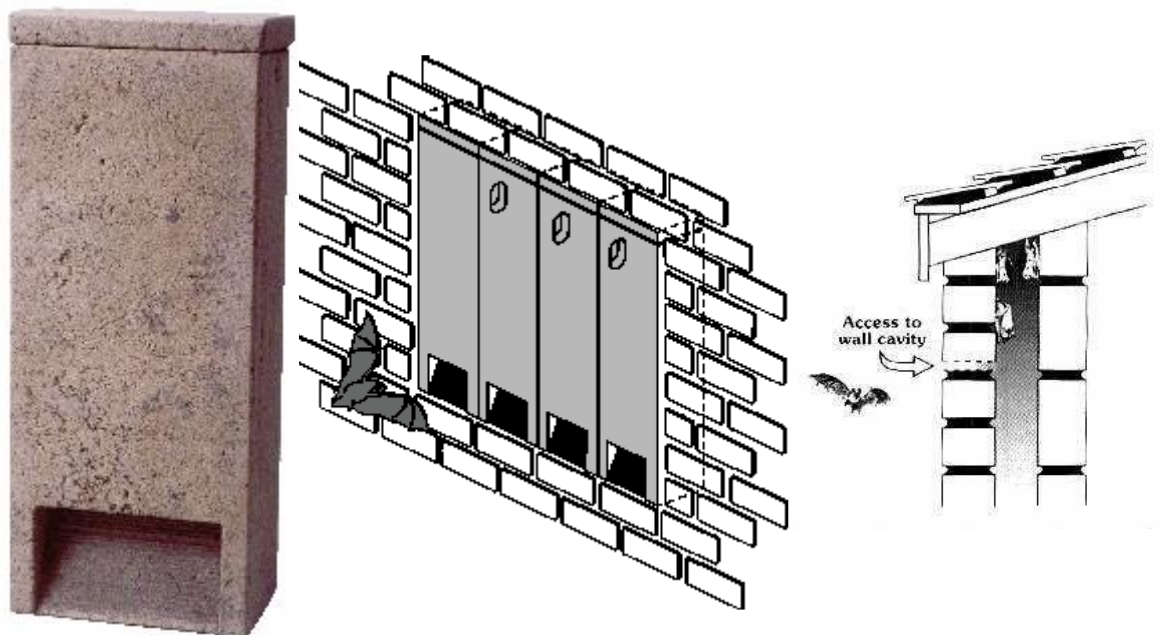
Verblijfplaatsen bij dakconstructies

Een eenvoudige manier is om bij dakconstructies gebruik te maken van boeiboorden met een ruimte van 1 centimeter die toegang geven tot het dak. Ook kunnen speciale dakpannen e.d. worden toegepast.

Verblijfplaatsen in muren door middel van inmetselekasten

In Nederland zijn nog weinig positieve resultaten bekend van het gebruik van inmetselekasten door de gewone dwergvleermuis.

Voorbeelden van inmetselekasten (bron: <http://www.schwegler-natur.de>).

Zomerverblijfplaats voor vleermuizen

(Handleiding kleine faunavoorzieningen, ProRail 2012)

Veel vleermuissoorten zijn klif- of grotbewoners. De Nederlandse vleermuissoorten verblijven vooral in spouwmuren en zolderruimten. Deze plekken worden steeds schaarser door sloop en isolatie. Met het creëren van holle ruimten in faunapassages, brughoofden en achter beplanting kunnen eenvoudig goede verblijfplaatsen gemaakt worden voor verschillende soorten vleermuizen.

Basisconcept:

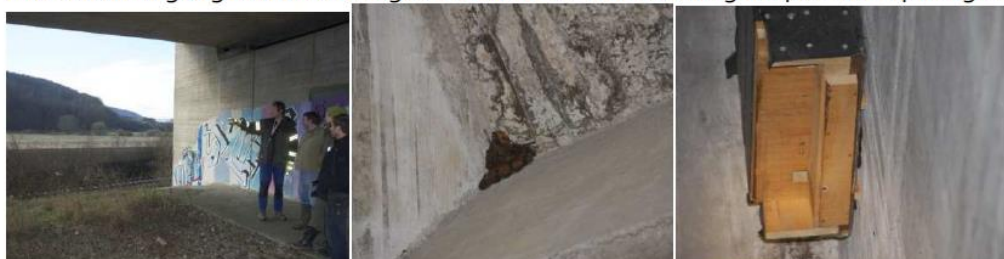
Het gebruik en de voorkeur van een verblijfsplaats door vleermuizen is sterk (micro)klimaatafhankelijk en verschilt per seizoen. De soorten verschillen vooral in het type holle ruimte: spouw, holte of een echte (zolder)ruimte. Vleermuizen verhuizen vaak en het is daarom sterk aan te bevelen meerdere voorzieningen dicht bij elkaar aan te brengen.

- kan vooraf in de constructie worden meegenomen
- gebruik inbouwkasten of plaats brede boeiborden/ gevelbekleding (brede stroken
- hout of kunststof, aangebracht om de overgang van muur naar dak af te dekken,
- maar ventilatie vanuit de spouw mogelijk te houden).
- eenvoudig te combineren met andere voorzieningen of eenvoudig op te nemen in nieuw ontwerp
- bij onjuiste plaatsing kunnen onder vleermuizen verkeerslachtoffers vallen.

Uitvoering:

Holle ruimten moeten bij de aanleg van (grotere) faunavoorzieningen worden aangebracht. De voorzieningen worden al toegepast op geschikte locaties aan brughoofden en viaducten. Bij bestaande constructies kunnen ook wegkruipkasten geplaatst worden. Regelmatig lawaai stoort vleermuizen niet. De beste kansen op bezetting van de verblijfplaats is in de directe omgeving van bos, waterrijke gebieden of groene stadsrand. De invliegopening moet rustig gelegen zijn en niet verlicht worden.

1. Vleermuistoegang maken in brughoofd ruimten + enkele wegkruipkasten ophangen

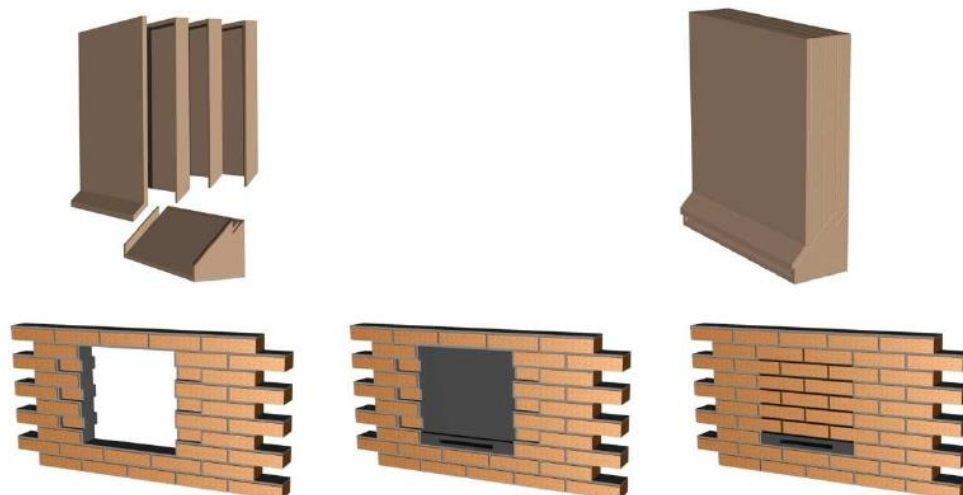
2. Voorzetmuur met spouwmuur van 2,0 en/of 3,5 cm met enkele toegangen

3. Geschakelde inbouwkasten in of op de muur

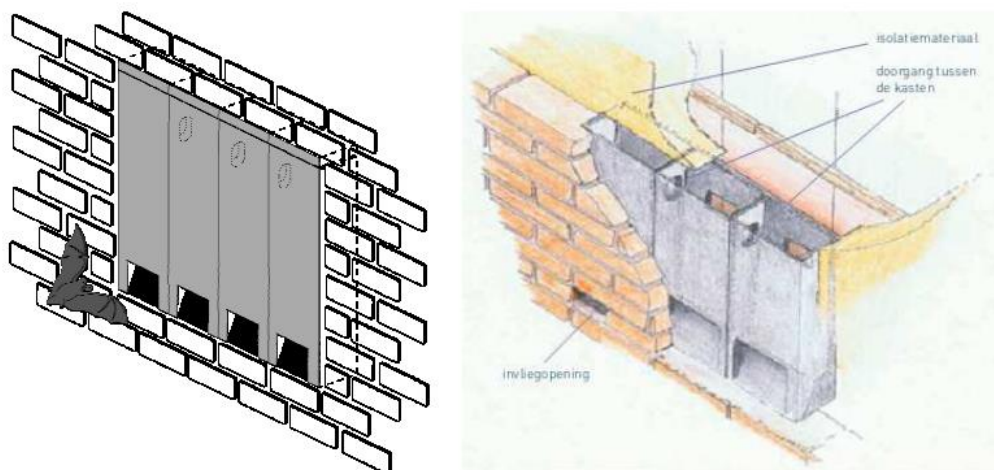
Inbouwkast: Tichelaar

Voordelen:

- Juiste temperatuurscapaciteiten door dichtheid van keramiek
- Juiste vochttransport door poreusheid van materiaal

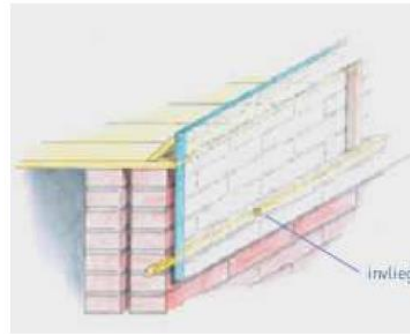
Geschakelde inbouwkasten Schwegler type : 1WI.

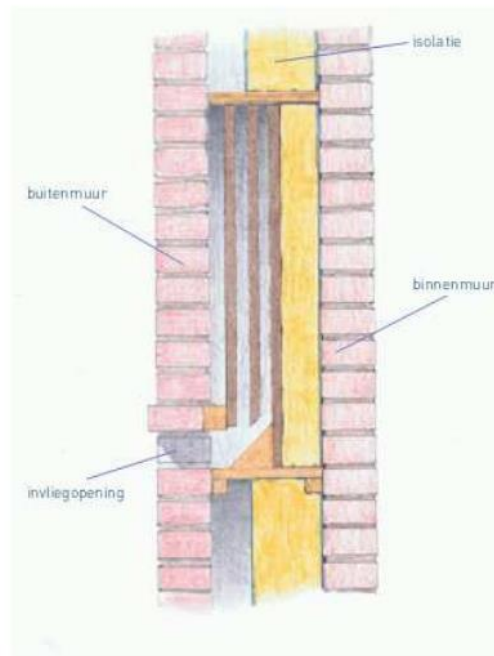
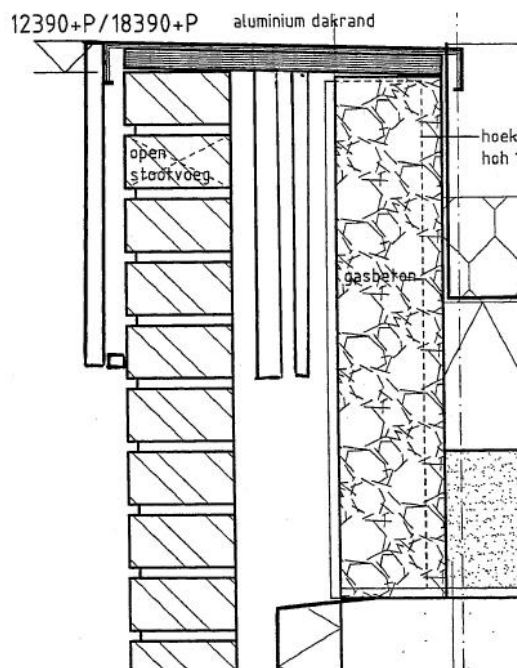
- Hoogte: 0,55m x breedte 0,35m x diepte: 9,5 cm
- Gewicht: ca. 15kg
- Aanbrenghoogte: minimaal 1,8m

Boeibord langs muurrand

- Materiaal: cementcomposietplaat, betonplex of ecologisch verduurzaamd hout (geen houtcomposiet of prespa).
- Breedte: 0,4-0,5 m
- Minimale lengte: 1,25m
- Muur afstand: 1,8-2cm
- Bovenzijde: waterdicht afwerken
- Zijkanten: afsluiten
- Opening onderzijde: geheel open of op enkele plekken een 4 cm breed

4. Ruimte maken achter bekledingsmateriaal

Tekening boeibord en kast in brede spouw

- Breedte: 0,4 - 0,5 m
- Minimale lengte: 1,5 m
- Hangplaten binnen ruw gezaagd op afstand van 2, 1,8 en 1,5 cm (naar binnen toe). Voor laatvliegers (grotere vleermuis) op 3,5 en 2,5 cm
- Dunne isolatie met hogere isoleerwaarde
- Bovenzijde: waterdicht afwerken of geheel opnemen in spouw
- Zijkanten: alleen zijden boeibord afsluiten
- Vleermuistoegang: verticale stootvoeg open laten 2x5 cm.
- Als mest niet in spouwmuur kan vallen: ruimere openingen laten (12x3 cm horizontaal).

Plaatsingseisen:

- Verkeersintensiteit: 's avonds en 's nachts gering of afwezig
- Realisatie hoogte: > 1,75m Vleermuistoegang: 1,5cm x 8cm (verticaal) of 2,0 x 15 (horizontaal)
- Windrichting: bij voorkeur op zuidwest en op noordwest
- Plaatsing kasten: Plaats een deel van de kasten onder overstaande randen en een deel in beschaduwde delen
- Verlichting: geen of zeer beperkt, geen direct verlichting op invliegopening
- Geluidschermen zijn minder thermosstabiel en bieden lage invliegopeningen. Er kunnen aanpassingen gemaakt worden voor geluidschermen, maar die moeten op maat worden ontworpen.

Voorbeeld kasten (Vivara)

Vleermuizenkraamkast Zwart

Productinformatie

Van binnen is de kast door verschillende wanden gescheiden, waardoor vier ruimtes ontstaan. Deze verschillende ruimtes zijn nodig omdat vleermuizen in kleine koloniën leven en kramen. Daarnaast is deze kast voorzien van gaas waarlangs vleermuizen naar binnen kunnen kruipen.

Vleermuizeninbouwkast houtbeton

Productinformatie

Deze inbouwsteen biedt vleermuizen een perfect onderkomen. De steen verdwijnt tijdens het inbouwen voor het grootste gedeelte in de spouw, alleen de voorzijde met de ingangsoening is zichtbaar in de gevel. (hij zal met de voorzijde van de inbouwsteen 2 cm binnen de muur liggen). Aan de achterzijde van de steen kan de spouwisolatie gewoon door lopen want de steen is in de spouw 5 cm dik.

Aan beide zijden van de steen zit een uitneembaar plankje wat bij gebruik van meerdere stenen desgewenst weggehaald kan worden. U kunt namelijk meerdere stenen naast elkaar inbouwen om zodoende ruimte voor grotere aantallen vleermuizen te creëren.

De vleermuizen kunnen zo van de ene naar de andere steen kruipen.

De steen is geschikt voor de gewone en de ruige dwergvleermuis, maar ook de laatvlieger en meervleermuis behoren tot de mogelijke bewoners.

Producten WAVEKA

Universeel vlemuisverblijf 1FTH

VLEERMUISBESCHERMING AAN GEBOUWEN

De in Duitsland en Nederland levende vlemuissoorten gebruiken in de zomer een groot aantal verschillende verblijfstypes. Bosvleermuizen brengen hun jongen groot in boomholtes of spleten. Gebouwbewonende vlemuizen gebruiken bij gebouwen nissen en scheuren of ruime zolders. Elke vlemuissoort is zo sterk gespecialiseerd dat deze niet elke schuilplaats kan gebruiken. Daarom zijn vlemuizen zeer verblijfstrouw en keren elk jaar naar hun schuilplaats terug.

Echter onder andere weersveranderingen met temperatuurschommelingen en soortspecifieke jaarcyclus leiden tot frequent wisselen van verblijven. Observaties bij vrouwtjeskolonies laten zien dat zelfs moeders met hun jongen binnen enkele dagen meerdere keren van verblijfplaats kunnen wisselen.

Dit leidt tot een grote behoefte aan geschikte verblijven, omdat één enkele vrouwtjeskolonie in een zomer talrijke verblijven gebruikt. Daardoor bestaat zowel in de bebouwde ruimte als in bossen regelmatig een gebrek aan geschikte vlemuisverblijven.

» UNIVERSEEL VLEERMUIS-ZOMERVERBLIJF 1FTH met hangplekken met de juiste temperatuur

SCHWEGLER heeft voor de efficiënte vlemuisbescherming zijn programma uitgebreid en het universeel te gebruiken paar- en kraam- vlemuisverblijf 1FTH ontwikkeld, dat zowel in het bos als aan gebouwen kan worden aangebracht. Op basis van de nieuwste ervaringen en actuele resultaten van het vlemuisonderzoek werd een vlemuisverblijf met binnenruimte in diverse geometrische vormen ontworpen. Dit verblijf integreert vijf verblijfkamers met verschillende eigenschappen (zie afb. 1 + 2). De hangplekken verschillen niet alleen ruimtelijk, maar hebben ook verschillende klimaten. De kleinste vlemuissoorten zoals (kleine) dwerg- en baardvleermuizen vinden hun ideale schuilplaats in de conisch toelopende spleten van het voorste gedeelte. Grotere soorten als laatvlieger en rosse vlemuis vinden in de ruime gedeeltes ideale zomer- en baltzverblijven.

Verscheidene kamers zijn met elkaar verbonden, zodat een hangplekswissel binnen het verblijf mogelijk is. Door de open achterwand is het mogelijk, om indien nodig een toegang naar het binnenste van het gebouw te maken. De belangrijkste noviteit van het verblijf is de nieuw ontwikkelde ventilatie. Deze garandeert de beste temperatuurregeling, zowel voor solitaire dieren als voor grotere groepen.

Het bijzondere materiaal van het universele zomerverblijf 1FTH werd optimaal afgestemd op de behoeften van de vlemuizen. Zo is het in staat overtollig vocht op te slaan en bij droogheid weer af te geven. In het verblijf 1FTH ontstaat daardoor een permanent gelijkmatig microklimaat.

Een aaneenrijging van meerdere verblijven van het type 1FTH is mogelijk door een uit te drukken uitsparing aan de zijkant (afb. 5).

• **Aanbrenging in het bos** Vermindert in jonge bossen, herbeblossingen en parken het gebrek aan geschikte boomholten en -spleten. Daarvoor wordt de 1FTH bijv. aan hoogzitten of aan paalwanden (afb. 3 + 4) gemonteerd.

• **Bewoners** Bosbewonende vlemuissoorten zoals bruine grootoorvlemuis, ruige dwergvlemuis, baardvlemuis, rosse vlemuis e. a.

• **Aanbrenging aan gebouwen** Aanbrenging met de meegeleverde bevestigingsbeugel (afb. 1) aan bouwvervels en bouwwerken, bijv. bruggen over water of dalen, evenals binnenin gebouwen, bijv. zolders. Ook in combinatie met andere vlemuis kasten.

• **Bewoners** Laatvlieger, dwergvlemuis e. a.

• **Hanghoogte** Ten minste 3 m. De speciaal gevormde bevestigingsbeugel wordt met schroeven aan de desbetreffende ondergrond bevestigd en de 1FTH wordt daaraan opgehangen.

• **Materiaal** Weerbestendig en ademend SCHWEGLER houtbeton.

• **Interieur** Geribbeld SCHWEGLER houtbeton en onbehandeld geribbeld multiplex. Ophanging verzinkt.

• **Schoonmaken en controle** Zelfreinigend. Schoonmaken is niet noodzakelijk. Eenvoudige controle van onderaf met zaklamp of spiegel mogelijk. Het universele verblijf 1FTH kan niet worden geopend.

• **Buitenafmetingen** H 70 cm x B 50 cm x D 19,5 cm. **Gewicht** ca. 25 kg.

• **Bestelnr. 00 767/4** Kleur lichtgrijs

• **Bestelnr. 00 768/1** Kleur zwart

SCHWEGLER